

R.V. Gonggrijp
Linnaeusparkweg 98
1098 EJ Amsterdam

Onderwerp
Beschikking tweede Wob-verzoek inzake
stemmachines

Geachte heer Gonggrijp,

Bij brief van 14 juli 2006, door mij ontvangen op 17 juli 2006, heeft u een verzoek ingediend bij mijn ministerie als bedoeld in artikel 3, eerste lid, van de Wet openbaarheid van bestuur (hierna te noemen: Wob). U verzoekt om – samengevat en in uw verzoek nader geconcretiseerd – informatie neergelegd in documenten die betrekking heeft op uw eerdere verzoek van 23 mei 2006, op stemmachines, op uw campagne “wij vertrouwen stemcomputers niet” en op een in uw verzoek nader omschreven strafrechtelijke aangelegenheid.

Bij brief van 26 juli 2006, kenmerk 2006-0000248692, heb ik u gemotiveerd bericht dat ik de beslissing op uw verzoek met ten hoogste twee weken verdaag, als bedoeld in artikel 6, eerste lid, van de Wob.

Naar aanleiding van uw verzoek bericht ik u als volgt.

Mijn ministerie beschikt over informatie neergelegd in documenten over de door u bedoelde bestuurlijke aangelegenheden. Ik besluit om de informatie neergelegd in één document – welke hierna nader zal worden genoemd – openbaar te maken. Daarnaast zend ik u ter informatie één document toe dat reeds openbare informatie bevat. De overige informatie neergelegd in documenten waarover ik beschik, weiger ik openbaar te maken vanwege het bepaalde in artikel 11, eerste lid, van de Wob. Ik kom hiertoe op grond van de hierna volgende overwegingen, waarbij ik de numerieke volgorde hanteer zoals aangehouden in uw verzoek.

Nummer 1, 2 en 4: Documenten en correspondentie ontstaan naar aanleiding van uw eerdere verzoek van 23 mei 2006, naar aanleiding van de campagne “wij vertrouwen stemcomputers niet”, alsmede overige recente documenten over stemmachines

Ik beschik over een bezwaar ingediend door TNO-Itsef, gemaakt tegen mijn beslissing van 18 juli 2006 op uw verzoek van 23 mei 2006. Ik besluit om de

Datum
5 september 2006

Ons kenmerk
2006-0000270107

Onderdeel
CZW/CB

Inlichtingen
Diana van Driel
T 070-
F 070 -

Uw kenmerk
Wob-3/2006

Blad
1 van 4

Aantal bijlagen
2

Bezoekadres
Herengracht 17
2511 EG Den Haag

Postadres
Postbus 20011
2500 EA Den Haag

Internetadres
www.minbzk.nl

Datum
5 september 2006

Ons kenmerk
2006-000270107

Onderdeel
CZW/CB

Blad
2 van 4

informatie neergelegd in dit document openbaar te maken. U treft dit document zodoende bijgevoegd aan.

Daarnaast beschikt mijn ministerie over enige interne nota's waarin opvattingen, voorstellen, aanbevelingen en conclusies zijn neergelegd van betrokken ambtenaren over de door u bedoelde bestuurlijke aangelegenheden. Deze nota's zijn bedoeld om mij en bepaalde ambtenaren te informeren en adviseren over deze aangelegenheden, zodat ik mij – als verantwoordelijk bewindspersoon – zo goed als mogelijk intern kan beraden over deze aangelegenheden. Gelet op het bepaalde in artikel 11, eerste lid, van de Wob, dien ik zodanige persoonlijke beleidsopvattingen opgesteld ten behoeve van intern beraad niet openbaar te maken. Om die reden weiger ik dan ook de verstrekking van deze informatie neergelegd in documenten.

Ook beschikt mijn ministerie over informatie gewisseld tussen betrokken externen en mijn ministerie over de onderhavige bestuurlijke aangelegenheden. Deze informatie betreft opvattingen, voorstellen, aanbevelingen en conclusies en de daartoe door deze externen of mijn ministerie aangevoerde argumenten. Onmiskenbaar is zodoende sprake van persoonlijke beleidsopvattingen als bedoeld in artikel 11, eerste lid, van de Wob. Deze externen zijn betrokken bij het interne beraad binnen mijn ministerie, zodat ik mij – gelet op mijn verantwoordelijkheid voor de onderhavige bestuurlijke aangelegenheden – zo goed als mogelijk hierover intern kan beraden. Gelet op het bepaalde in de Memorie van Toelichting bij de Wob en de vaste jurisprudentie hierover, verdienen ook de persoonlijke beleidsopvattingen van hen die van buiten in de sfeer van het interne beraad zijn betrokken, de bescherming van artikel 11, eerste lid, van de Wob. Om die reden besluit ik dan ook om deze informatie neergelegd in documenten, gelet op het bepaalde in artikel 11, eerste lid, van de Wob, niet openbaar te maken.

Tenslotte beschikt mijn ministerie over enkele e-mails die van u afkomstig zijn, danwel aan u gericht. Een deel van deze correspondentie hebt u zelf openbaar gemaakt. Verdere openbaarmaking acht ik dan ook niet noodzakelijk.

Nummer 3: Documenten en correspondentie met betrekking tot de mogelijke verkiezingsfraude in de gemeente Landerd

Mijn ministerie beschikt over de, overigens reeds openbare, motie van de gemeenteraad van Landerd naar aanleiding van deze mogelijke verkiezingsfraude. U treft deze motie bijgevoegd ter informatie aan. Tevens werd een bezoek gebracht door medewerkers van mijn ministerie aan de gemeente Landerd om zich nader op de hoogte te stellen van de relevante gebeurtenissen; van dit bezoek is echter geen verslag opgesteld.

Datum
5 september 2006

Ons kenmerk
2006-000270107

Onderdeel
CZW/CB

Blad
3 van 4

Nummer 5: Documenten en correspondentie betreffende internationale contacten over stemmachines waarbij BZK is betrokken

Bij de documenten die ik naar aanleiding van uw verzoek van 23 mei 2006 over stemmachines besloten heb openbaar te maken en opvolgend aan u heb doen toekomen, heeft u onder meer informatie aangetroffen over het bezoek van een Belgische delegatie aan Nederland in 2000.

In augustus 2006 heeft een van mijn medewerkers deel genomen aan een internationaal congres over stemmachines in Bregenz, Oostenrijk. Dit congres vond plaats als vervolg op de activiteiten van de hierna genoemde werkgroep van de Raad van Europa.

Daarnaast hebben enige medewerkers van mijn ministerie de afgelopen jaren deelgenomen aan de working group on legal, operational and technical standards for e-enabled voting van de Raad van Europa (hierna te noemen: de werkgroep). Deze werkgroep heeft geleid tot de totstandkoming van de aanbeveling Rec(2004)11, welke in 2004 door de Raad van Ministers van de Raad van Europa is aangenomen. Alle stukken met betrekking tot de totstandkoming en de vervolgactiviteiten naar aanleiding van deze aanbeveling zijn te vinden op de website van de Raad van Europa, <http://www.coe.int>. Naast deze – reeds openbare – informatie beschik ik over enige documenten waarin instructies zijn neergelegd voor de ambtenaren die namens mijn ministerie deelnamen aan voornoemde werkgroep. Ook hebben deze ambtenaren veelal intern verslag gedaan van hun bevindingen. Ik weiger de informatie neergelegd in deze instructies en verslagen te verstrekken vanwege het bepaalde in artikel 11, eerste lid, van de Wob. Deze documenten bevatten namelijk opvattingen en voorstellen, alsmede de daartoe aan te voeren argumentatie, welke is opgesteld door betrokken ambtenaren ter voorbereiding aan de deelname aan de werkgroep en om hun meerderen en collega's te informeren over het verloop van de besprekingen. Onmiskenbaar zijn deze persoonlijke beleidsopvattingen van de betrokken ambtenaren opgesteld ten behoeve van en naar aanleiding van intern beraad binnen mijn ministerie, namelijk ter bepaling van een intern standpunt over de onderhavige bestuurlijke aangelegenheid. De Nederlandse inbreng, alsmede de inbreng van de andere deelnemers aan de werkgroep, heeft uiteindelijk geleid tot de openbare documenten die u aantreft op de hierboven genoemde website van de Raad van Europa en opvolgend tot de totstandkoming van voornoemde openbare aanbeveling.

U vraagt mij verder expliciet om een overzicht van de hiervoor gemaakte kosten. Deze zijn beperkt gebleven tot de reis- en verblijfskosten van de desbetreffende medewerkers. Gemiddeld kunt u uitgaan van een bedrag van circa € 500,- per bijeenkomst.

Datum
5 september 2006

Ons kenmerk
2006-0000270107

Onderdeel
CZW/CB

Blad
4 van 4

DE MINISTER VOOR BESTUURLIJKE VERNIEUWING EN
KONINKRIJKSRELATIES,
voor deze,
de plv. Secretaris-Generaal,

P.F.M. Raets

Tegen het in deze brief genomen besluit op het verzoek om informatie kan een ieder wiens belang rechtstreeks bij dit besluit betrokken is, binnen zes weken na de dag van de verzending van dit besluit bezwaar maken. Het maken van bezwaar dient te geschieden door het indienen van een bezwaarschrift bij de minister voor Bestuurlijke Vernieuwing en Koninkrijksrelaties, Postbus 20011, 2500 EA te Den Haag. Het bezwaarschrift dient op grond van artikel 6:5 van de Algemene wet bestuursrecht, te zijn ondertekend en ten minste de naam en het adres van de indiener, de dagtekening, een omschrijving van het besluit waartegen het bezwaar is gericht en de gronden waarop het bezwaarschrift rust, te bevatten. Zo mogelijk wordt een kopie van het bestreden besluit bijgevoegd.

Fax : 070 426 7634

Aan : P.F.M. Raets

Datum : 27 juli 2006

Bijgevoegd doe ik u een kopie toekomen
van onze brief 06-LTR-218 waarin
wij bezwaar maken tegen openbaarmaking
van onze rapporten.

m. vr. gr.

Hugo Buitenkuis.

015 269 2508

TNO ITSEF BV

Nederlandse Organisatie voor
toegepast-natuurwetenschappelijk
onderzoek / Netherlands Organisation
for Applied Scientific Research

Retouradres: Delftechpark 1, 2628 XJ DELFT

Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
T.a.v. P.F.M. Racts
Postbus 20011
2500 EA 's-GRAVENHAGETNO ITSEF BV
Delftechpark 1
2628 XJ DELFT

www.itsef.com

T 015 269 2500

F 015 269 2555

info@itsef.com

Datum

27 juli 2006

Onze referentie

06-LTR-218

E-mail

out@itsef.com

Doorkiesnummer

015 269 2525

Doorkiesfax

015 269 2555

Uw referentie2006-0000217534 van 18 juli
2006**Kopie aan**

ITSEF-HBUI/sbus

Onderwerp

Openbaarmaking TNO documenten

Geachte heer Racts,

Wij ontvingen uw brief met kenmerk 2006-0000217534 van 18 juli 2006.

Wij hebben daarbij geen opgave ontvangen van de documenten die u voornemens bent openbaar te maken.

Los van het bovenstaande maken wij bezwaar tegen openbaarmaking van TNO documenten. Zij bevatten personeels vertrouwelijke informatie, onder andere namen van onze medewerkers en bedrijfsvertrouwelijke informatie (over onze werkwijzen, intellectueel eigendom, etc.) Ook in onze contracten met NEDAP is uitdrukkelijk aangegeven dat geen openbaarmaking zal plaatsvinden.

De TNO documenten zijn niet geschreven om elk op zich te allen tijde elk willekeurig persoon te informeren. Dit vergt een andere wijze van rapportering. Als deze wijze van rapportering voor de toekomst vereist is horen wij dat graag van u.

Voor nadere informatie kunt u contact opnemen met Dhr. H. Buitenhuis, telefoon 015 269 2508.

Hoogachtend,

Dr. Ir. D.J. Out
Directeur

Op opdrachten aan TNO zijn van toepassing de Algemene Voorwaarden voor onderzoeksopdrachten aan TNO, zoals gedeponeerd bij de Arrondissementsrechtbank te Den Haag en de Kamer van Koophandel Haaglanden.

AANGEPASTE

Motie inzake verkiezingsuitslag Compostella. *(nie Besluitlijst RV 20-4-'06*

De gemeenteraad van Landerd, in vergadering bijeen op 20 april 2006,

overwegende

- dat de uitslag van de gemeenteraadsverkiezing op het stembureau Compostella ~~aan zeer gerede twijfel onderhevig is~~ *meer gemerkelijk is*
- ~~dat deze zeer gerede twijfel eerst duidelijk werd meteen nadat de verkiezingsuitslag onherroepelijk was vastgesteld~~
- dat met deze zeer gerede twijfel het democratisch gedachtegoed zeer ernstig geschonden wordt
- dat de nationale regelgeving onvoldoende in deze mogelijkheid heeft voorzien
- dat deze zaak voor toekomstige verkiezingen tot op nationaal niveau gevolgen zal moeten hebben

draagt het hedenavond te installeren College op om:

- zodra de uitslag van het justitiële onderzoek bekend is, te komen met een voorstel aan de raad met betrekking tot het gebruik maken van de huidige stemmachines
- op een kandidatenlijst voorkomende personen geen zitting te laten nemen op een stembureau
- in alle stembureaus een opvallende tekst op te hangen waaruit blijkt dat en wanneer men de mogelijkheid heeft bezwaren en/of opmerkingen te maken over de verkiezingen
- stembureaus zo in te richten dat de stembureauleden elkaar zien
- zodra door justitie vrijgegeven, de uitkomst van de schaduwverkiezingen volledig te publiceren, daarmee impliciet aangevende dat dit de beste benadering van de werkelijke verkiezingsuitslag vormt
- een beroep op de Kiesraad te doen tot het initiëren van dusdanige gewijzigde regelgeving, dat het oordeel van de gemeenteraad over het verloop van de raadsverkiezingen en over de vaststelling van de uitslag op basis van het proces verbaal van het centraal stembureau, twee weken na de verkiezingsdatum plaats vindt.

en gaat over tot de orde van de dag.

Schajjk, 20 april 2006.

Fractie CDA   Fractie Driekern   Fractie DS'97   Fractie VVD